

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2026-1-19>

О. Г. Карпенко, П. Г. Рубан

*Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6715-2899> – Карпенко О. Г.

<https://orcid.org/0009-0006-7641-026X> – Рубан П. Г.

oh.karpenko@kubg.edu.ua

ДЕСТИГМАТИЗАЦІЯ ЧЕРЕЗ ПРОФЕСІЙНУ РОЛЬ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ОСІБ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В ГРОМАДІ

У статті досліджується проблема дестигматизації осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень у контексті їх соціально-професійної інтеграції в громаді. Основною темою дослідження є формування позитивного соціального іміджу цієї категорії осіб через реалізацію професійної ролі в умовах соціального підприємництва. Об'єктом дослідження є процес соціально-педагогічної підтримки осіб з інтелектуальними порушеннями у процесі їх професійної діяльності, а предметом – соціально-педагогічні умови дестигматизації та формування позитивного іміджу таких осіб у громаді. Метою статті є теоретичне обґрунтування та комплексний аналіз соціально-педагогічних умов, за яких професійна роль виступає ефективним інструментом подолання соціальної стигми та зміни суспільного ставлення до людей з інтелектуальними порушеннями.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному обґрунтуванні соціально-педагогічних умов формування позитивного іміджу осіб з інтелектуальними порушеннями через реалізацію їх професійної ролі в умовах соціального підприємства та визначенні механізмів трансформації соціального сприйняття цієї соціальної групи в громаді. Встановлено, що включення осіб з інтелектуальними порушеннями у професійну діяльність є дієвим механізмом формування позитивного соціального іміджу, підвищення їх соціального статусу та розширення можливостей участі в житті громади. Професійна роль виступає інструментом подолання упереджень, сприяє розвитку автономності, відповідальності та соціальної компетентності.

У дослідженні використано міждисциплінарний підхід, що поєднує положення соціальної моделі інвалідності, концепції соціального капіталу та теорії соціальної валоризації ролей (Social Role Valorization). У результаті аналізу визначено ключові соціально-педагогічні умови дестигматизації, серед яких: забезпечення високої якості продукції та послуг соціальних підприємств, відкритість і публічність робочого середовища, розвиток комунікативних і соціальних навичок працівників, а також формування професійної ідентичності. Доведено, що включення осіб з інтелектуальними порушеннями у професійну діяльність сприяє підвищенню їх соціального статусу, розширенню соціальних контактів і формуванню «місткового» соціального капіталу, що позитивно впливає на рівень суспільного прийняття.

Для органів місцевого самоврядування стратегічно важливим завданням є реалізація програм, спрямованих на підтримку «місткового» соціального капіталу шляхом муніципальних закупівель товарів та послуг у соціальних підприємств. Такі програми допоможуть легітимізації людей з інвалідністю та їх діяльність в очах громади та зміцнить соціальну згуртованість.

Висновки дозволяють стверджувати, що, дестигматизація осіб з інтелектуальними порушеннями через професійну діяльність є комплексним соціально-педагогічним процесом, реалізація якого потребує системного підходу, міжсекторальної взаємодії та активної позиції громади, що сприятиме формуванню позитивного іміджу, соціального прийняття та підвищенню якості життя цієї категорії осіб.

Ключові слова: дестигматизація; соціальне підприємство; особи з інтелектуальними порушеннями; інклюзія; соціально-педагогічні умови формування позитивного іміджу осіб з інтелектуальними порушеннями; соціальна модель інвалідності; соціальний працівник; професійна роль соціального працівника; соціальний капітал; громада.

DESTIGMATIZATION THROUGH PROFESSIONAL ROLES: SOCIAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMING A POSITIVE IMAGE OF PERSONS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES IN THE COMMUNITY

The article examines the problem of destigmatization of persons with disabilities caused by intellectual impairments in the context of their socio-professional integration within the community. The main focus of the study is the formation of a positive social image of this group through the realization of a professional role within the framework of social entrepreneurship. The object of the research is the process of socio-pedagogical support for persons with intellectual impairments in the course of their professional activity, while the subject is the socio-pedagogical conditions for destigmatization and the formation of a positive image of these individuals in the community. The purpose of the article is to provide a theoretical substantiation and a comprehensive analysis of the socio-pedagogical conditions under which the professional role becomes an effective instrument for overcoming social stigma and changing public attitudes toward people with intellectual impairments.

The scientific novelty of the research lies in the comprehensive substantiation of socio-pedagogical conditions for the formation of a positive image of persons with intellectual impairments through the realization of their professional role within social enterprises, as well as in identifying mechanisms for transforming the social perception of this social group within the community. It has been established that the inclusion of persons with intellectual impairments in professional activity is an effective mechanism for shaping a positive social image, increasing their social status, and expanding opportunities for participation in community life. The professional role acts as a tool for overcoming prejudice and contributes to the development of autonomy, responsibility, and social competence.

The study employs an interdisciplinary approach that combines the provisions of the social model of disability, the concept of social capital, and the theory of Social Role Valorization. As a result of the analysis, key socio-pedagogical conditions for destigmatization were identified, including ensuring high quality of products and services of social enterprises, openness and public visibility of the working environment, development of employees' communicative and social skills, and formation of professional identity. It is proven that the inclusion of persons with intellectual impairments in professional activity contributes to increasing their social status, expanding social contacts, and forming "bridging" social capital, which positively influences the level of public acceptance.

For local self-government bodies, an important strategic task is the implementation of programs aimed at supporting "bridging" social capital through municipal procurement of goods and services from social enterprises. Such programs will contribute to the legitimization of people with disabilities and their activities in the eyes of the community and will strengthen social cohesion.

The conclusions indicate that the destigmatization of persons with intellectual impairments through professional activity is a complex socio-pedagogical process whose implementation requires a systemic approach, intersectoral cooperation, and an active position of the community. This will contribute to the formation of a positive image, greater social acceptance, and an improvement in the quality of life of this category of persons.

Key words: destigmatization; social enterprise; persons with intellectual impairments; inclusion; socio-pedagogical conditions for forming a positive image of persons with intellectual impairments; social model of disability; social worker; professional role of a social worker; social capital; community.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена масштабними трансформаційними процесами, що відбуваються в українському суспільстві в контексті війни та європейської інтеграції. Питання соціальної адаптації осіб з інтелектуальними порушеннями (ІІ) є одним із найскладніших викликів для сучасної соціальної роботи, оскільки ця демографічна група продовжує бути найбільш вразливою до стигматизації та соціальної ізоляції. Стигма, як соціальний конструкт, створює бар'єри, що перешкоджають реалізації базових прав людини, зокрема права на працю та гідне життя в громаді.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та комплексний аналіз соціально-педагогічних умов, за яких професійна роль соціального працівника виступає ефективним інструментом подолання соціальної стигми та зміни суспільного ставлення до людей з інтелектуальними порушеннями.

Традиційна медична модель, яка домінувала протягом десятиліть у вітчизняному дискурсі, здебільшого зосереджувалася на обмеженнях здоров'я, що автоматично маркувало людей з інвалідністю як «непрацездатних» або таких, що потребують лише ізольованого догляду. На противагу цьому, сучасна соціальна

робота орієнтується на соціальну модель інвалідності, яка зосереджена на усуненні бар'єрів у середовищі та у ставленні до людей. У цьому контексті соціальне підприємництво постає не лише як економічна модель, а як унікальне соціально-педагогічне середовище, в якому дестигматизація відбувається через активну участь та професійну самопрезентацію.

Професійна роль визначається як соціальний інструмент, що сприяє переходу особи з інвалідністю від статусу «пасивного одержувача допомоги» до «активного виробника соціальних благ». Проте сам факт наявності робочого місця не гарантує автоматичної дестигматизації. Створення конкретних соціально-педагогічних умов має вирішальне значення для сприяння якісній взаємодії між людьми з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень та громадою, тим самим культивуючи нове, позитивне сприйняття даної інклюзивної групи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної проблеми. Теоретична основа нашого дослідження базується на міждисциплінарному підході. Питання стигматизації та механізмів її подолання у вітчизняному науковому просторі проаналізовано Н. Старинською та М. Паламарчуком, які наголошують на стійкості негативних стереотипів щодо осіб з ІІ, що є головною передумовою їхньої маргіналізації. Проблематику соціальної інтеграції молоді з інвалідністю описує А. Катеринич, вказуючи на необхідність створення безперервних траєкторій супроводу від освітнього процесу до професійної реалізації.

Л. Шептицька та Л. Кот досліджують роль соціального підприємництва в Україні як інноваційної технології соціальної роботи, наголошуючи на його потенціалі у створенні робочих місць для вразливих груп населення. (Г. Юрчик, 2023) аналізує правові та соціальні аспекти діяльності таких підприємств у структурі сучасного суспільства. Крім того, соціально-педагогічне значення праці як засобу соціалізації підкреслюється у роботах Т. Гусевої та Ю. Бондаренко.

Закордонна наукова думка пропонує концепції, які значно розширюють розуміння дестигматизації. Зокрема, дослідження (А. К. Widagdo та співавторів, 2025) робить акцент на теорії Social Role Valorization (SRV) – наданні соціальної цінності ролям, які виконують особи з інвалідністю. (С. N. Nguyen та співавтори, 2024) розглядають підприємництво як стратегію створення нових можливостей для інклюзії. (Е. Kašperová та співавтори, 2023) розробляють підходи до трансформаційного підприємництва, розглядаючи інвалідність не як недолік чи дефіцит, а як

каталізатор відповідальних інновацій. Важливим внеском є робота (Z. An та співавторів, 2024), оскільки вони розглядають метод «ресурсного бриколажу» (resource bricolage) як шлях до забезпечення інклюзивної зайнятості в умовах відсутності значної системної підтримки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження Н. Старинської та М. Паламарчука показує, що стигматизація осіб з ІІ має комплексний характер та проявляється на різних рівнях: самостигматизація, міжособистісна стигма та інституційна дискримінація. Негативне сприйняття, що поширене в суспільстві, часто ґрунтується на міфах щодо непередбачуваності, нездатності до навчання або повної залежності осіб з ІІ. Через це люди з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень опиняються на периферії соціального життя та залишаються «соціально невидимими».

У цьому контексті дестигматизація вимагає більше, ніж просто інформування громади; вона вимагає створення умов, що сприяють безпосередньому, позитивному інтерактивному досвіду. Як наголошує у своїх висновках А. Катеринич, 2023, соціальне підприємництво є оптимальною платформою для такої взаємодії, оскільки воно поєднує соціальну місію з ринковими механізмами, де успіх оцінюється якістю результату, а не виключно «доброю волею» благодійників.

Професійна роль дорослої людини є однією з найбільш легітимних соціальних ролей. Дослідники V. Garrels та співавтори стверджують, що робота приносить людині не лише дохід, а й певну соціальну ідентичність. Як показано в таблиці 1, отримання таких посад, як «пекар», «офіціант», «кур'єр» або «адміністратор», суттєво змінює соціальний профіль людини.

У межах реалізації концепції SRV, яку описують А. К. Widagdo та співавторів, соціально-педагогічна робота зосереджується на «іміджевій складовій» професійної ролі. Це включає зовнішній вигляд працівників (уніформу), як вони поведуться та взаємодіють на роботі (робочий етикет) та як вони дотримуються стандартів обслуговування, що відповідають загальноприйнятим у галузі. Саме професіоналізація середовища, як підкреслюють Л. Шептицька та Л. Кот, є ключовою умовою подолання жалю та формування поваги з боку громади.

Вивчення практичного досвіду як українських, так і міжнародних інклюзивних проєктів дозволяє виокремити критичні умови успішної дестигматизації, що наведені у таблиці 2.

Соціальний капітал – це мережа зв'язків та довіри, яка дозволяє громаді функціонувати

ефективно. Для людей з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень соціальне підприємство стає інструментом переходу, від «зв'язуючого» (bonding) капіталу (тісне коло родини та фахівців) до «місткового» (bridging) капіталу (широке коло контактів у громаді), як це продемонстровано в таблиці 3.

Метод «відповідальних інновацій» дозволяє соціальним підприємствам ставати лідерами

громадської думки. Коли бізнес бере на себе соціальну місію і успішно її виконує, він встановлює нові стандарти етичної поведінки для всієї громади.

Незважаючи на позитивну динаміку, (Г. Юрчик, 2023) стверджує, що існують серйозні інституційні бар'єри (таблиця 4), такі як недостатня кількість кваліфікованого персоналу та нестабільність фінансування.

Таблиця 1

Рівні трансформації професійної ролі особи з інтелектуальними порушеннями

Рівень трансформації	Зміст та психосоціальний ефект
Зміна самосприйняття	Виконання трудових обов'язків часто виступає вагомим чинником внутрішнього розвитку особистості: підвищує рівень впевненості у власних силах, розвиває самостійність та формує стійке відчуття приналежності до активної частини суспільства.
Легітимізація в очах громади	Через отримання якісної послуги або придбання якісного товару споживач несвідомо проводить переоцінку спроможності виробника. Під час такої взаємодії професійна ідентичність особи починає домінувати над медичним діагнозом у свідомості громади.

Таблиця 2

Соціально-педагогічні умови дестигматизації та формування позитивного іміджу осіб з ІІІ

Соціально-педагогічна умова	Зміст та наукове обґрунтування	Дестигматизаційний ефект
Висока споживча вартість продукту чи послуги	Продукт має бути конкурентним і позбавленим «спекуляції на жалі». Як зауважує Г. Юрчик, якість результату є головним аргументом. Педагогічне завдання – розробка алгоритмів праці, що гарантують якість.	Об'єктивна якість товару стає доказом професійної спроможності працівника, руйнуючи стереотипи про «неповноцінність» праці осіб з ІІІ.
Публічність та інклюзивність простору	Підприємство має бути інтегроване в інфраструктуру міста. У праці Z. An підкреслюється значущість відкритих процесів (прозорі майстерні, відкриті кухні) для спостерігача.	Відкритість процесів дозволяє громаді бачити реальну абілітацію та професійне зростання осіб з ІІІ, що руйнує «стіну» відчуження між спецзакладами та суспільством.
Комунікативна підготовка та «м'які навички»	Навчання працівників базовим актам взаємодії (вітання, подяка). Дослідження Т. Гусевої та Ю. Бондаренко підтверджують, що навчання професії повинно включати розвиток навичок соціальної комунікації.	Успішні акти мікро-взаємодії демонструють соціальну адекватність та високий рівень включеності особи, що є потужним інструментом зміни суспільної думки.

Таблиця 3

Рівні трансформації соціального капіталу в умовах соціального підприємництва

Рівень соціальної системи	Об'єкти взаємодії та механізм впливу	Соціально-педагогічний результат
Мікросистема	Колектив підприємства, наставники та колеги.	Трудовий колектив стає для особи з ІІІ референтною групою, де безпосередньо формуються навички співпраці, відповідальності та професійної етики.
Мезосистема	Клієнти, постачальники, партнери та сусіди по локації.	Пряма взаємодія з різними учасниками ринку створює нові соціальні вузли («містковий» капітал), що сприяє виходу особи з ІІІ з ізольованого середовища.
Макросистема	Медіа-простір, соціальні мережі, широка громадськість.	Поширення успішних історій професійної самореалізації осіб з ІІІ змінює загальний суспільний дискурс, формуючи нову парадигму сприйняття інклюзії в державі.

Основні перешкоди дестигматизації осіб з ІІІ у процесі професійної адаптації

Виклик / Бар'єр	Зміст та вплив на діяльність підприємства
Брак кваліфікованих кадрів	Існує гостра потреба у фахівцях міждисциплінарного профілю, які володіють компетенціями на стику соціальної роботи, спеціальної педагогіки та бізнес-менеджменту.
Нестабільність фінансування	Існує висока залежність від короткострокової грантової підтримки та благодійних внесків, що суттєво обмежує можливості довгострокового стратегічного планування та розвитку.
Інституційні бар'єри	Недосконалість законодавчої бази, зокрема системи квотування робочих місць, та відсутність дієвих податкових пільг для інклюзивних підприємств, що гальмує розвиток сектору.

Л. Шептицька та Л. Кот стверджують, що у 2022–2023 роках в Україні спостерігалось зростання ефективності навчально-виробничих майстерень, де кількість залучених осіб з ІІІ збільшилася, незважаючи на складні умови воєнного часу. Це свідчить про високу адаптивність моделі соціального підприємництва та що на неї існує великий попит у громаді.

Висновки і перспективи подальших розвідок. На основі інформації, наведеної у цій статті, ми можемо зробити висновок, що викоринення стигми, щодо людей з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень, є важливим кроком для створення інклюзивного суспільства. Найпотужнішим каталізатором цього процесу є професійна роль людини з інвалідністю в рамках соціального підприємництва, яка визначає її власну суб'єктність та соціальну цінність. Акцент на комунікативних компетенціях, відкритості соціальних підприємств та якість продукції є прикладами соціально-педагогічних умов, які перетворюють робоче місце на місце для значних соціальних змін.

Для реалізації потенціалу соціального підприємництва як інструменту дестигматизації необхідні системний підхід та узгоджені зусилля всіх учасників соціальної взаємодії. Зокрема, соціальні підприємці повинні приділяти першочергову увагу професійному навчанню персоналу та візуальному іміджу підприємства, щоб споживачі обирали продукт переважно за його високу якість, а «соціальний бонус» залучення виступав би додатковим стимулом, а не основним фактором покупки. Зі свого боку, соціальні педагоги повинні зосередитися на створенні індивідуальних планів розвитку професійної ідентичності працівників, приділяючи однаково увагу як опануванню технічних навичок, так і формуванню психологічної готовності до відкритої соціальної взаємодії у публічному просторі.

Для органів місцевого самоврядування стратегічно важливим завданням є реалізація програм, спрямованих на підтримку «місткового»

соціального капіталу шляхом муніципальних закупівель товарів та послуг у соціальних підприємств. Такі програми допоможуть легітимізації людей з інвалідністю та їх діяльність в очах громади та зміцнить соціальну згуртованість. Водночас медіа-спільнота повинна змінити спосіб висвітлення життя людей з інвалідністю. Замість того, щоб зосереджуватися на історіях про «благодійність та співчуття», вони повинні зосереджуватися на історіях про «успіх та професіоналізм». ЗМІ можуть допомогти зробити публічний дискурс більш інклюзивним, використовуючи роботу соціальних підприємств як приклади людей, які досягають своїх кар'єрних цілей та отримують соціальне визнання.

Це дослідження створює можливості для подальшого вивчення впливу соціального підприємництва як життєздатного засобу формування позитивного сприйняття людей з інвалідністю в громадах. Майбутні наукові дослідження повинні зосередитися на оцінці динаміки змін ставлення серед мешканців громад у регіонах, де функціонують інклюзивні соціальні підприємства.

Список літератури:

1. Гусева Т., Бондаренко Ю. Працетерапія осіб з інвалідністю в умовах реабілітаційної установи. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2021. Вип. 6. С. 136–141. DOI: <https://doi.org/10.32782/arv/2021.6.21>
2. Карпенко О., Рубан П. Соціальне підприємство як інноваційний механізм соціально-професійної інтеграції осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень. *Social Work and Education*. № 12 (4). С. 605–612. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.4.4>
3. Катеринич А. Проблеми соціальної інтеграції молодих людей із інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. Вип. 2. С. 63–70. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.10>
4. Старинська Н., Паламарчук М. Стереотипізація образу осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень як умова їх стиг-

матизації. *Psycholinguistics in a Modern World*. 2020. С. 230–233. DOI: <https://doi.org/10.31470/2706-7904-2020-15-230-233>

5. Шептицька Л., Кот Л. Соціальне підприємництво в науковому і суспільному дискурсах України (початок XXI ст.). *Social entrepreneurship in scientific and social discourses*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.24919/2519-058X.30.299915>.

6. Юрчик Г. М. Соціальне підприємництво: теоретико-правовий аспект. *Серія «Економічні науки»*. 2023. Вип. 4 (104). С. 416–418. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve4202335>

7. An Z., Zhang Q., Liu Y., Lv J. Resource Bricolage for Inclusive Employment: A Case Study of Social Entrepreneurship. *Behavioral Sciences*. 2024. Vol. 16. No. 274.

8. Garrels V., Sigstad H. M. H. Employment for persons with intellectual disability in the Nordic countries: A scoping review. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 2021. DOI: [10.1111/jar.12880](https://doi.org/10.1111/jar.12880)

9. Kašperová E., Genus A. Responsible innovation as transformational entrepreneurship by disabled people. *Journal of Responsible Innovation*. 2023. Vol. 10 (1). DOI: [10.1080/23299460.2023.2268223](https://doi.org/10.1080/23299460.2023.2268223)

10. Nguyen C. N., Rossi M., Vilaine L., Hamieh M. B. Creating opportunities: social entrepreneurship and disability employment. *International Journal of Business and Emerging Markets*. 2024. Vol. 16 (5). DOI: [10.1504/IJBEM.2024.10067632](https://doi.org/10.1504/IJBEM.2024.10067632)

11. Widagdo A. K., et al. Advancing disability inclusion through social and digital entrepreneurship. *International Journal of Innovative Research and Scientific Studies*. 2025. Vol. 8 (3). P. 1139–1152.

References:

1. Husieva T., Bondarenko, Y., & Husieva, T. (2021). Pratseterapiia osib z invalidnistiu v umovakh reabilitatsiinoi ustanovy [Occupational therapy of persons with disabilities in a rehabilitation institution]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 6, 136–141. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.6.21> [in Ukrainian].

2. Karpenko, O., & Ruban, P. (2025). Sotsialne pidpriemstvo yak innovatsiinyi mekhanizm sotsialno-profesiinoi intehratsii osib z invalidnistiu vnaslidok intelektualnykh porushen [Social enterprise as an innovative mechanism of social and professional integration of persons with intellectual disabilities]. *Social Work and Education*, 12 (4), 605–612. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.4.4> [in Ukrainian].

3. Garrels, V., & Sigstad, H. M. H. (2021). Employment for persons with intellectual disability in the Nordic countries: A scoping review. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. DOI: <https://doi.org/10.1111/jar.12880>.

4. Kašperová, E., & Genus, A. (2023). Responsible innovation as transformational entrepreneurship by disabled people. *Journal of Responsible Innovation*, 10 (1). DOI: <https://doi.org/10.1080/23299460.2023.2268223>.

5. Katerynych, A. (2023). Problemy sotsialnoi intehratsii molodykh liudei iz invalidnistiu vnaslidok intelektualnykh porushen [Problems of social integration of young people with disabilities due to intellectual impairments]. *Vychlyvist. Humanitas*, 2, 63–70. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.10> [in Ukrainian].

6. Yurchyk, H. M. (2023). Sotsialne pidpriemnytstvo: teoretyko-pravovyi aspekt [Social entrepreneurship: Theoretical and legal aspect]. *Seriia "Ekonomiczni nauky"*, 4 (104), 416–418. <https://doi.org/10.31713/ve4202335> [in Ukrainian].

7. An, Z., Zhang, Q., Liu, Y., & Lv, J. (2024). Resource bricolage for inclusive employment: A case study of social entrepreneurship. *Behavioral Sciences*, 16, Article 274.

8. Nguyen, C. N., Rossi, M., Vilaine, L., & Hamieh, M. B. (2024). Creating opportunities: Social entrepreneurship and disability employment. *International Journal of Business and Emerging Markets*, 16 (5). <https://doi.org/10.1504/IJBEM.2024.10067632>.

9. Sheptytska, L., & Kot, L. (2024). Sotsialne pidpriemnytstvo v naukovomu i suspilnomu dyskursakh Ukrainy (pochatok XXI st.) [Social entrepreneurship in the scientific and public discourses of Ukraine (beginning of the 21st century)]. *Social Entrepreneurship in Scientific and Social Discourses*. <https://doi.org/10.24919/2519-058X.30.299915> [in Ukrainian].

10. Starynska, N., & Palamarchuk, M. (2020). Stereotypizatsiia obrazu osib z invalidnistiu vnaslidok intelektualnykh porushen yak umova yikh styhmatyzatsii [Stereotyping the image of persons with intellectual disabilities as a condition of their stigmatization]. **Psycholinguistics in a Modern World**, 230–233. DOI: <https://doi.org/10.31470/2706-7904-2020-15-230-233> [in Ukrainian].

11. Widagdo, A. K., et al. (2025). Advancing disability inclusion through social and digital entrepreneurship. *International Journal of Innovative Research and Scientific Studies*, 8 (3), 1139–1152.

О. Г. Карпенко, П. Г. Рубан

Оглядова стаття

Дата першого надходження статті до видання: 01.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.05.2026